

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚЫРМАНДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ДАМУЫТУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аннотация.Мақалада бастауыш сынып оқушыларының оқырмандық қызығушылығын дамыту ерекшеліктері, оқу дағдылары қарастырылған. Оқырман қызығушылығын дамыту үшін қойылатын талаптар, оқушының кітап оқуға деген мотивтері, кітаппен жұмысты ұйымдастыру формалары, мұғалімнің міндеті көрсетілген.

Кілт сөздер:оқырмандық қызығушылық, кітап оқу, оқу дағдылары, мотивтер, сыныптан тыс жұмыстар, әдебиеттік оқу.

Бастауыш сынып мұғалімдері бастауыш сынып оқушыларына оқуды меңгеру қиын екенін біледі. Бірақ олардың оқырмандық қызығушылығын қалыптастыруда одан да көп қиындықтар туындайды. Баланы әріптерді сөздерге, сөздерді сөйлемдерге қосуға үйрете аласыз, бірақ ол ынталы оқырман бола алмайды.

Қазіргі уақытта кітапты оқу жоғары интеллектуалды функциялардың бірі ретінде, көзқарасты өзгерте алатын, түсінуді тереңдететін, тәжірибені қалпына келтіретін, мінез-құлыққа әсер ететін, жеке тұлғаны жетілдіретін мақсатты әрекет ретінде қарастырылады.

А.П. Нечаев балаларды кітап оқуға үйретпес бұрын, оқу процесіне қатысатын психикалық процестердің жеткілікті дамығанын білу қажет деп санады.Бұл үшін ол табиғатты зерттеу сабақтарын ең маңызды деп санады, оның барысында балалар қоршаған ортаны қабылдауға үйренеді, оның қасиеттерімен танысады, оларды бағалауға, түрлі болжамдар жасауға тырысады.

Сонымен бірге, балалардың сөйлеуі дамиды, өйткені олар өз атауларын қабылдауға болатын құбылыстармен байланыстыруға, бақылау кезінде оларда пайда болған ойларды сөзбен жеткізуге мәжбүр болады. Кітап оқуға дайындау үшін балалардың сөйлеуін, қиялын, пайымдауын және қабылдауын дамыту қажет, оған әртүрлі заттар мен картиналарды көрсету, балаларға ертегілерді айту, шынайы өмірдегі оқиғалар туралы, олар бастан кешкен құбылыстар туралы сөйлесу, ұсыныс жасау және оны бағалау көмектеседі [1].

Қазіргі уақытта бастауыш мектеп жасындағы балаларды оқуға үйретудің екі бағыты бар: оқырманды қалыптастыру және әдебиетке өнердің ерекше түрі ретінде таныстыру. Әдебиеттік оқу сабақтарын ұйымдастыруда осы бағыттарды синтездей алатын тек мұғалім ғана.

Қазіргі әдебиеттану көркем шығарманы күрделі жүйелік бірлік ретінде қарастырады, оны тек тұтас талдау арқылы білуге болады.Көркем шығарманы талдай білу, шығарманы көркем тұтастықтың бөлігі ретінде шығарманың жеке компоненттерін түсінуге бағытталған жеке дағдылар жүйесі болып табылатын күрделі шеберлік ретінде қарастырған жөн.

Жеке оқу дағдыларын қарастырсақ:

1. Көркем шығармадағы олардың функциясына сәйкес тілдің бейнелеу және экспрессивті құралдарын қабылдау мүмкіндігі. Оқушыны кітап оқу кезінде кездесетін экспрессивтік құралдарды адекватты қабылдауға, яғни сөз тіркесін құруға, сөз таңдауына терең бойлауға, автордың таңдауы туралы ойлануға үйрету қажет.

2. Жазушы бейнелеген өмір суреттерін қиялда қайта құру мүмкіндігі. Бұл дағдыны алғаш рет Н.Я. Мещерякова мен Л.Я. Гришина «қиялдың шығармашылық қызметі адамның бұрынғы тәжірибесінің байлығы мен алуан түрлілігіне тікелей байланысты», - деп атап өтті [2]. Әсердің жетіспеушілігімен көркемдік шындықтың бейнесі нашар болады. Сондықтан оқырман қиялының белсенділігін дамытып, жас оқушыларды көркем шығарманың мәтініне сүйене отырып, қиялын бағыттауға және түзетуге үйрету керек.

3. Себеп-салдар байланысын орната білу, эпикалық шығармадағы іс-әрекеттің даму логикасын, лирикадағы эмоциялар динамикасын, драмадағы қақтығыс қозғалысын көре білу.Бұл дағды композицияны түсінуге бағытталған. Композиция - бұл шығарманы бөліктерге, тарауларға, абзацтарға, көріністерге бөлу, кейіпкерлердің орналасуы, оқиғалардың барысы туралы хабарлау тәртібі, әңгімелеу әдістерінің өзгеруі. Кіші сынып оқушылары «композиция» ұғымын толық игере алмайды, бірақ жас оқырмандарды эмоциялар динамикасын, жанжалдың пайда болуы мен дамуын бақылауға үйрету керек.Сюжетті және оның элементтерін – кіріспе, сюжет, іс-әрекеттің дамуы, қорытынды-және олардың идеяны ашудағы ролін таныстыру қажет.

4. Образды-эпостағы кейіпкерді, образды-лирикадағы тәжірибені, драмадағы кейіпкерді идеяны ашуға қызмет ететін элементтер ретінде тұтас қабылдай білу. Көркем шығармада идеяны ашудағы басты рөл кейіпкерлердің бейнелеріне жатады. Кейіпкерді тұтас қабылдау оқырман оған эмоционалды қарым-қатынас жасайды, оқырман кейіпкердің іс-әрекетінің мотивтерін, салдарын байланыстырады, кескіннің дамуын, кейіпкердің мінезінің қалыптасуын көреді.

5. Көркем шығарманың барлық элементтеріндегі авторлық позицияны көре білу. Бұл оқырманның назарын тікелей авторлық бағалауда ғана емес, көркем шығарманың авторлық позицияны түсінуге бағыттайды. Автордың бағыты әрдайым оқырман қайта жасаған бейнеде болады.

6. Шығарманың көркемдік идеясын игере білу. Қабылдау адамның шығарма идеясы туралы түсінігін тұжырымдаумен шектелмейді, ол автордың ұстанымын қабылдау немесе қабылдамауды білдіреді.

Н.Н.Светловская «балаларды әңгімелесушіні кітаптан көруге үйрету керек, әңгімелесушіні өзі таңдай алады және таңдау керек деген ойларды үйрету керек. Балаларды әңгімелесушіні естуге; ол не туралы және нені айтқанын есте сақтау; оның неге бұлай сөйлейтінін түсіну; ол қандай тәжірибені күтіп тұрғанын сезінуге тырысу, оны ғана емес, өзін де бағалауға үйрету керек» дейді [3].

Кітаппен жұмыс жасау әдістемесінің дайындық кезеңінде оқытудың басты мақсаты оқуға деген қызығушылықты қалыптастыру болып табылады. Осы кезеңдегі жетекші оқу міндеті – балаларға кітаптың мазмұны мен оның сыртқы мұқабасы арасындағы байланысты көрсету (мысалы, тақырып, иллюстрация, автордың тегі сияқты кітап элементтері).

Дайындық кезеңінде сабақтар әңгімеден басталады, бұл бастауыш сынып оқушыларын жұмысты қабылдауға бейімдеуге көмектеседі. Содан кейін жұмысты мұғалім дауыстап оқиды, одан кейін әңгіме барысында оқығанның мазмұны қайта жасалады, балалардың оқу тәжірибесі жазылады. Жұмыстың мазмұнын түсінгеннен кейін ғана мұғалім ол кітапты көрсетеді.

Дайындық кезеңінде стандартты дизайнда 8-16 беттен тұратын балалар көркем әдеби кітабы қолданылады: мұқабаның бірінші бетінде автордың тегі тақырыптан бұрын тұрады, суреттер шрифт атауына сәйкес келеді. Дауыстап оқу үшін қысқа жұмбақтарды, әңгімелер, ертегілер, өлеңдерді таңдау ұсынылады. Дайындық кезеңінде балалар кітабымен айналысудағы басты рөл мұғалімге жүктеледі: ол оқу материалын таңдайды, балаларды таңдалған кітап пен шығарманы қабылдауға дайындайды, оқу тақырыбын жариялайды және шығарманы дауыстап оқиды.

Бастауыш кезеңде аптасына бір рет өткізілетін сыныптан тыс оқу сабағында екі оқу мақсаты бөлінеді:

- мұғалім арнайы таңдаған кітаптарда бағдарлау жаттығуларын орындау;
- сабақ тақырыбы бойынша бейтаныс кітапты өз бетінше қарастыру және оқу.

Бастапқы кезеңде кітаптарға бағдарлау үшін кітап көрмесі жасалады. Ол балалардың кітаппен алдын-ала танысып, оны өз бетінше оқып, кітаппен өз бетінше жұмыс жасау кезінде оларға жеке көмек көрсететінін бақылайды.

Оқытудың негізгі кезеңіндегі оқу материалы ретінде классикалық, заманауи және шетелдік балалар кітабы - көркем, ғылыми – танымдық, бастауыш мектеп жасына арналған анықтама-барлық түрлер мен типтер (құрылымдар), сондай-ақ балалардың мерзімді басылымдары қолданылады. Бұл кезде жетекші рөл балаларға тиесілі. Олар алдағы сабақтың тақырыбы бойынша кітаптарды өздері таңдайды және оқиды, оқылған кітаптарды сыныпқа алып келеді және олардан көрмені дербес қалыптастырады.

Бастауыш мектеп жасынан бастап оқуға деген қызығушылықты тұрақты қажеттілік ретінде тиімді дамытуға болады, өйткені дәл осы кезеңде бала психикасының икемділігіне байланысты мұғалім оқушыда оқу мәдениетін тәрбиелей алады. Ол үшін оқушының оқырмандық талғамын, оның жеке ерекшеліктерін, таланттары мен бейімділігін мұқият ескеру қажет.

Ең алдымен, біз бастауыш сынып оқушыларының оқырман қызығушылығын қалыптастырудың негізгі ерекшеліктерін бөліп көрсетуіміз керек.

Біріншіден, бала өзі үшін жаңа іс-әрекетке бірқатар маңызды талаптар қоятын мектепте оқуға кіріседі, одан психикалық процестер мен функциялардың көпшілігін қайта құруды талап етеді.

Екіншіден, бала ересектермен және құрдастарымен жаңа қарым-қатынас орнату қажеттілігімен байланысты ұжымдардың жүйесінің бөлігі болады.

Үшіншіден, жаңа оқушының қарым-қатынас ортасында мұғалім сияқты маңызды тұлға пайда болады.

Оқырман қызығушылығын дамыту-бұл өсумен тығыз байланысты процесс. Ол жеке тұлғаның дамуы мен қалыптасуымен қатар өзгереді. Оқушының көкжиегі кеңейеді, оқырман тәжірибесі жинақталады, сондықтан оның дүниетанымы күрделене түседі.

Мұғалімнің бастауыш сынып оқушыларында оқуға деген қызығушылығын ояту, дамыту және бекіту жұмысында оң нәтиже алу үшін оқу процесінің келесі факторларын ескеру қажет: оқуға арналған шығармаларды таңдау; оқу процесін ұйымдастыру; сыныптағы эмоционалды атмосфера; әртүрлі педагогикалық әдістер мен тәсілдердің оңтайлы үйлесімі.

Мектептегі алғашқы күндерден бастап мұғалім әр оқушының оқуға деген қызығушылығын ояту үшін қажырлы және мақсатты түрде жұмыс істеуі керек. Мұның бәрі аналитикалық жұмыстан, яғни әр оқушы мен оның отбасының егжей-тегжейлі психологиялық бейнесін жасаудан басталады. Егер мұғалім оқушының отбасында оқудың тұрақты екенін анықтаса, ата-аналар бір-бірімен және балаларымен оқылған нәрселер туралы үнемі сөйлеседі, содан кейін мұғалімнің міндеті баланың оқуға деген қызығушылығын дамыту және тереңдету болып табылады.

Сабақтан тыс іс-шаралар - бастауыш мектеп жасындағы балаларға білім беру процесінің маңызды, ажырамас бөлігі. Сабақ пен сабақтан тыс іс-шаралар бір-бірімен байланысты. Сабақтан тыс іс-шаралар сабақтың жалғасы болып табылады, өз кезегінде оқушылардың білімін кеңейту және тереңдету арқылы оларды байытады [4].

Біріншіден, сабақтан тыс әртүрлі іс-шаралар баланың жеке қабілеттерін жан-жақты ашуға ықпал етеді, оларды сабақта әрдайым қарастыру мүмкін емес, өйткені оқу сабағында оқушылар өз қабілеттерін көрсету үшін аз мүмкіндік алады.

Екіншіден, сабақтан тыс іс-әрекеттің әр түріне ену баланың жеке тәжірибесін, оның адам іс-әрекетінің әртүрлілігі туралы білімін байытады, бала қажетті практикалық дағдылар мен қабілеттерге ие болады.

Әдебиеттік оқу сабақтарында балалар авторлар белгілеген және өзіндік бағыты бар жұмыстардың белгілі бір шеңберін зерттейді, ал сыныптан тыс жұмыста баланың фантастикалық шығармалармен және заманауи ғылыми жетістіктермен танысуға мүмкіндігі бар.

Үшіншіден, сабақтан тыс әртүрлі іс-шаралар балалардың қызығушылығын, өнімді іс-шараларға белсенді қатысуға деген ынтасын дамытуға ықпал етеді. Мысалы, іздеу, репортер, дизайн қызметі, презентация жасау бойынша жұмыс.

Төртіншіден, сабақтан тыс іс-әрекеттің әртүрлі формаларында балалар өздерінің жеке ерекшеліктерін көрсетіп қана қоймай, ұжымда өмір сүруді үйренеді, яғни, бір-бірімен ынтымақтасу, жолдастарына қамқорлық жасау, өзін басқа адамның орнына қою және т.б.

Сыныптан тыс жұмыс мектептегі тәрбие жұмысының ажырамас бөлігі болғандықтан, Н.Н.Светловскаяның пікірінше, тәрбиенің жалпы мақсатына - баланың қоғамдағы өмірге қажетті әлеуметтік тәжірибені игеруіне және қоғам қабылдаған құндылықтар жүйесін қалыптастыруға бағытталған [5].

Е.С. Антонова әдеби ойындар мен әдеби мерекелерді ұйымдастыруды кіші мектеп оқушыларының оқырмандық мүдделерін дамыту жұмысындағы орталық буын деп санайды [6]. Ойын әрекеті бастауыш мектеп жасындағы көшбасшылардың бірі болып қала береді, бұл сөзсіз факт.

Әдеби ойын - бұрыннан бар нәрсені өзгерту немесе жаңасын жасау мақсатында мәтіні бар ойын; тақырыбы жеке сөздер немесе құрылымдар болып табылатын ауызша ойыннан айырмашылығы, әдетте сюжеттік немесе мағыналық негіздері жоқ.

Осылайша, оқырманның тұрақты қызығушылығын қалыптастыру үшін мұғалімге, ең алдымен, оқушыға таңдау еркіндігін беру маңызды. Бала белсенді түрде қабылдайды және оған белгілі бір уақытта өзекті болып табылатын нәрсе ғана әсер етеді. Тек мектеп оқушысын өз бастамасы бойынша, тек өз бетінше әрекет етуге мәжбүр ететін нәрсе бастауыш сынып оқушылары арасында оқырман қызығушылығының дамуын оятады.

Оқуға деген қызығушылықты дамыту бойынша жұмыстың әртүрлі формалары мен әдістерін дұрыс ұйымдастыру көбінесе мұғалімнің сабақ барысында импровизация жасау қабілетіне, оның әртүрлі жанрдағы әдебиеттермен жұмыс істеу қабілетіне, өз пікірін дұрыс талдай, білдіре және салыстыра білуге, оны автордың пікірімен және оқушылардың пікірімен байланыстыруға байланысты.

Кітап оқуды тұлғаның өзін-өзі тану және әлеуметтік жетістікке жету құралы ретінде қарастыру. Балалар кітап оқуды ұнатуы керек. Ол үшін төмендегідей талаптар қойылады:

1. Халық педагогикасының үздік дәстүрлерін сақтау және насихаттау, балалардың оқуын дамытудағы үздік тәжірибені зерттеу.

2. Білім беруді ізгілендіру тұжырымдамасы аясында барлық жалпы білім беретін пәндер бойынша өзіндік жұмыстарды ұйымдастыру және мазмұны арқылы оқу мәдениетін дамытуға алғышарттар жасау.

3. Мектептегі оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастырудың белсенді түрлері арқылы балалар мен жастардың кітап оқуға деген бағдарын қалыптастыруға ықпал ету.

4. Оқушыларды кітап оқуға ынталандыру үшін мектептің білім беру кеңістігін ұйымдастыруда педагогикалық жобалаудың мүмкіндіктерін барынша пайдалану.

5. Мектеп оқушыларын оқуға психологиялық-педагогикалық қолдау көрсетудің әдістері мен тәсілдерін ойластыру, ерекше қажеттіліктері бар балаларға барынша көңіл бөлу.

6. Балалардың өз ойынша оқуға сәтті баулитын мұғалімдерді ынталандыру жүйесін әзірлеу, «Мұғалімге балалар алғысы» сыйлығын тағайындау.

7. Бейнелеу және медиа мәдениеттің тәрбиелік мүмкіндіктерін барынша пайдалану.

8. Эмоционалды бояу және оқу процестерінің тартымдылығы компоненттерімен кітап оқуда оқыту әдістемесін күшейту.

9. Ата-аналармен бірлесе отырып, оқырманның ең жағымды бейнесін және оқу беделін қалыптастыру.

Оқырман қызығушылығын дамыту үшін баланың жақсы кітаппен қарым-қатынас жасауына деген ішкі ықыласы, шығармада болып жатқан оқиғаларға эмоционалды жауап, сәйкестендіру, яғни, өзін әдеби кейіпкер ретінде тану, сонымен қатар мәтінді өмірлік тәжірибемен байланыстыру маңызды, өйткені оқу процесінде бірлесіп жұмыс жасау – кітап кейіпкерлеріне жанашырлық нәтижесінде пайда болатын эмоционалды күйзелісті сезінуге мүмкіндік береді. Оқудан ләззат алу үшін жақсы кітап баланың қолына түсуі керек. Ересек адам кітап беріп, оған өзінің жақсы сөздерін қосады.

Қазіргі мектептің міндеті – жас оқушыны оқуға қызығушылық танытатын, оқудың берік дағдылары бар, оның ішінде мәтінмен және балалар кітабымен өз бетінше жұмыс жасау тәсілдерін, белгілі бір оқу қабілеті бар, дамыған моральдық-эстетикалық және азаматтық сезімдері бар саналы оқырман қалыптастыру.

Мұндай оқырманды тәрбиелеу бірқатар міндеттерді шешуді қамтиды:

- оқушылардың дұрыс оқу дағдысын қалыптастыру;
- кіші оқушының оқуға деген қызығушылығын үнемі дамыту, оқу шеңберін кеңейту;
- азаматтық сезімдерін оқу арқылы және оқығанға белсенді көзқараспен тәрбиелеу;
- оқу және балаларға арналған кітаптармен жұмыс істеуге үйрету.

Бастауыш мектепте баланың кітап оқуға деген мотиві болуы керек:

1. Баланың қоршаған әлем туралы жаңа және қызықты ақпаратты (жануарлар мен құстар, динозаврлар, ғарышкерлер және т.б.) білу үшін оқуды үйренгісі келетін танымдық мотив.

2. Балаға қызықты мектепте оқуды жеңілдету үшін оқуды үйренуге деген ұмтылыспен сипатталатын перспективалы мотив.

3. Тұлғалық өсу мотиві ересектерді таң қалдыру және олардың мақұлдауын алу үшін оқуды үйренуге деген ұмтылысты білдіреді.

4. Белсенді мотив белгілі бір сөздерді оқу қажеттілігін, әртүрлі қызықты әңгімелер немесе ертегілер ойлап табуды және т.б. көздейтін келесі ойын үшін оқуды үйренуге деген ұмтылыспен көрінеді.

5. Құрдастарымен қарым-қатынас жасаудың себебі-достарымен және таныстарымен оқыған талқылау үшін оқуды үйрену.

Осылайша, кітаппен жұмыс формасы жағынан да, мазмұны жағынан да бай және алуан түрлі. Әр мұғалімнің міндеті - балаларды кітапты сүйеге, оған деген қажеттілікті сезінуге, оны түсінуге үйрету. Кіші мектеп оқушыларын оқытуда, тәрбиелеуде және дамытуда кітап үлкен рөл атқарады. Бірақ кітап балалар онымен жұмыс істей алатын, сөздің шын мағынасында оқи алатын кезде ғана үйретеді, яғни оқығанын түсінеді, оның тәрбиесі мен ақыл-ой дамуы көбіне осыған байланысты. Бұл жұмыс өте маңызды екенін және оны жүйелі түрде жүргізу керек екенін есте ұстаған жөн. Балалардың болашағы, олар қандай ересек оқырмандар және қандай тұлға болып өсуі осыған байланысты.

Әдебиеттер:

1. Нечаев А.П. Когда следует начинать учить ребенка чтению? Психология и школа / А. П. Нечаев; под ред. А.А. Никольской. – М. : Ин-т практической психологии, 1977. – 329 с.

2. Bal P.M., & Weltkamp M. (2013). How does reading fiction affect empathy? Experimental study of the role of emotional transport PLoS ONE, 8(1), e55341. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0055341>

3. Светловская Н.Н. Обучение детей чтению: практическая методика : учеб. пособие для студ. пед. вузов / Н.Н. Светловская, Т.С. Пиче -Оол. – М. : Академия, 2001. – 12-13 с.

4. Бушнина Е.И. Из опыта внеклассной работы по литературному чтению: пособие для учителя / Е.И. Бушнина. – М.: Просвещение, 2011. – 59 с
5. Светловская, Н. Н. Как помочь детям, которые не хотят учиться читать / Н.Н. Светловская, Т.С. Пиче - Оол. – М.: Аркти, 2007. – 96 с.
6. Сулова Н.М. Воспитать читателя // Народное образование, 2017.- № 1.- С. 69-70.

Айнабаева М.М.
«№66 мектеп-лицейі» КММ, Қарағанды қ.

МӘТІНМЕН ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аннотация. Мақалада қазақ тілі мен әдебиеті пәніндегі жаңа әдістер мен тәсілдерді қолданудың маңыздылығы жайлы айтылады. Жаңа тәсілдер арқылы жасалған тапсырмалар нәтижесі ұсынылады.

Кілт сөздер: жаңа әдістер мен технологиялар, функционалды оқу сауаттылығы, қазақ тілі мен әдебиеті пәні, коммуникативтік дағды.

Бүгінгі күні мұғалімнің басты міндеті - нәтижеге бағытталған білім беру, яғни жаңа әдістер мен технологияны білу керектігі бәрімізге белгілі. Оқу процесіне қоғамның жаңа қажеттіліктеріне сәйкес жаңа әдістер мен тәсілдерді енгізу мұғалімнің ізденімпаздығын талап етеді. Алдында отырған әр шәкіртінің түсіну дәрежесіне сай заманауи жаңа әдістер мен тәсілдерді үйренуі қажет. Оқытудың жаңа әдіс-тәсілдері өзін дамытып қана қоймай, сәт сайын өзгере беретін заманға ілесетін білікті, жан-жақты адамды тәрбиелеп шығаруды мақсат етеді.

Мектепте өткізілген сабақ - белгілі бір мәдениеттің көрсеткіші болып табылады. Сабақ қызықты өткен кезде ғана мұғалімге де, оқушыға да белгілі нәтиже берері анық. Нәтижеге алып келетін сабақ - жаңа, дегенмен бұрынғымен байланысын жоғалтпаған сабақ. Осы сабақтарда қолданатын оқу сауаттылығы адам іс-әрекетінің, қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастардың әртүрлі салаларында өмірлік мәселелерді шешу үшін барлық білімді, дағдыларды пайдалану мүмкіндігі ретінде қарастырылады. Әрбір білім беру саласы оқу сауаттылығының барлық түрлерін (сондай-ақ оқудағы және жазудағы сауаттылық) дамытуға қатысады.

Тілдік пәндерді оқытудың ерекшелігі - коммуникативтік дағдыларды жүзеге асыру. Коммуникативтік дағды білім алушылардың оқу сауаттылығын дамыту мақсатын көздейді, яғни мәтіндерді түсіну, оларға рефлексия жасау қабілетін дамытуға, олардың мазмұнын өз мақсаттарына қол жеткізу үшін пайдалануға, білімдерін және мүмкіндіктерін арттыруға, қоғам өміріне белсенді қатысуға бағытталған. Оқушылардың функционалды сауаттылығын қалыптастырудың өнімділігін қамтамасыз ету үшін мұғалімдер арнайы белсенді, тұлғаға бағытталған білім беру технологияларын қолдануы керек. [1,44 б.]

Жаңартылған мазмұн аясында оқу дағдысын қалыптастыру оқу құзыреттіліктеріне, яғни ақпаратты табу, мәтінді интерпретациялау, мәтіннің мазмұнын мен формасы бойынша рефлексия жасау және бағалауға негізделген. Мұғалім үшін функционалды оқу сауаттылығының «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні бойынша жаңартылған бағдарламаға қалай кіріктірілгенін түсініп, сол түсінігін сабақтарда қолдана білу аса маңызды.

Сол себепті оқушылардың оқу сауаттылығын дамыту үшін күнделікті сабақта жаңа тақырып сайын функционалды сауаттылық тапсырмаларын қосып дайындау керек. Сонда оқушы бойында әртүрлі тапсырмаларды орындау арқылы оқу сауаттылығы артады.

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінде материалдар әртүрлі форматта көрсетілген: көркем әдебиет және ғылыми танымал мәтіндер, ресми құжаттар, қоғамдық маңызды жағдайлар туралы мәлімет, кестелер, графиктер, диаграммалар мен карталар форматында. Сонымен «білім алушылардың функционалды оқу сауаттылығы» бағытында зерттеу әдістемесі тек қана оқуды емес, сонымен қатар адамның мәтінмен қатынасының жеке аспектілерін қарастырады және де жеке хаттарды оқуды енгізетін өз мақсаттары үшін оқу, көркем әдебиетке қызығушылық пен әртүрлі ақпараттық мәтіндер мен нұсқауларды есепке алады [2].

Мысалы 5-сыныптың қазақ тілі мен әдебиетінде «Менің тәуелсіз Қазақстаным» бөлімінде 5.1.2.1 тыңдалған мәтіннің негізгі мазмұнын түсіну және нақты ақпаратты анықтау; 5.2.6.1 тірек сөздерді дұрыс қолданып иллюстрацияларды сипаттау; 5.2.1.1 тақырып бойынша меңгерген жаңа